

Riksbankens farliga experiment

Svenska Dagbladet den 16 maj 2009

Riksbankens styrränta är nere på rekordlåga nivåer – nu på 0,5 procent. Syftet är bland annat att stimulera ekonomin i form av ökad konsumtion och ökad utlåning till företag samt att underlätta bördan för låntagare och därmed undvika kreditförluster för bankerna. Den låga räntan stimulerar kreditgivningen i banksystemet och därmed ökar penningmängden. Sedelpressarna går på högvarv. Inte nog med att vissa ledamöter i Riksbanksstyrelsen vill behålla en styrränta nära noll i två år. Det talas också om mer stimulanser genom att Riksbanken ska köpa statsobligationer på den öppna marknaden med syftet att även pressa ned de långa räntorna.

Om detta sker med nytryckta pengar så ökar penningmängden ytterligare. En överlikviditet kan lätt uppstå som är svår att få kontroll över. Detta är ett mycket farligt experiment.

Under 2005 när hjulen snurrade som snabbast i världsekonomin höll världens centralbanker även då mycket låga räntenivåer. Riksbanken höll styrräntan nere på 1,5 procent och hällde därmed bensin på en redan överhettad svensk ekonomi. Det blev nästan gratis att låna pengar. Den ekonomiska tillväxten var 3–4 procent samtidigt som penningmängden hade en årlig tillväxt på 15–20 procent.

Vi känner nu till konsekvenserna av denna vidlyftiga penningpolitik: överdriven kreditexpansion, exceptionellt risktagande och ökande kreditförluster som ännu bara är i sin linda. Hela det finansiella systemet har skakats i sina grundvalar.

Riksbanken nämner sällan riskerna med att hålla så låga räntenivåer. Det är inte alls säkert att effekterna blir de önskade.

Här är några konsekvenser som så småningom kan ge en rejäl baksmälla:

1 Kronan försvagas – ett tag kostade en euro tolv kronor. Bra för exportföretagen på kort sikt, men minskar samtidigt kraven på omställning och anpassning hos dessa företag, som på lång sikt därför riskerar att tappa i konkurrenskraft.

Den svaga kronan är också mindre bra för dem som är beroende av import. Svenskarna förlorar i köpkraft och blir fattigare. Importerade varor blir dyrare. Om inte annat så märks detta i grönsaksdisken. Sakta men säkert importeras inflationen. Inflationen är lätt att få upp, men betydligt svårare att få ned när väl en högre nivå etablerats. De stora skillnaderna mellan dagens korta och långa marknadsräntor, där de senare är betydligt högre än de förra, indikerar att marknaden tror på ökad inflation inom de närmsta åren.

2 Räntesänkningar ger incitament att låna mera och gynnar dem som tagit vidlyftiga lån. De som hushållat med sina resurser får ingen avkastning på sitt sparande och bestraffas. De ser sina besparingar minska i värde reallt. Detta ger långsiktigt farliga signaler hur man bör bete sig ekonomiskt.

3 Den sänkta räntan har hittills inte lett till ökad konsumtion. Folk ökar sparatet istället och en stor del av dessa besparingar trycks in på börsen och andra tillgångsmarknader. Med andra ord är det risk för fler bubblor som senare spricker. Den senaste tidens börsuppgång och det

återuppväckta intresset på bostadsmarknaden kan med stor sannolikhet förklaras av de låga räntenivåerna. Men nedgången kan komma snabbare än man tror.

Varken FED, ECB, Riksbanken eller andra europeiska centralbanker har några erfarenheter av att hålla så låga räntenivåer som man gör idag. Detta kan liknas vid ett gigantiskt experiment.

Men det är allt för höga insatser och förlustrisker för att man ska kunna rekommendera att ett sådant experiment genomförs. Tänk er att ni ska ut på en flygtur. Piloten har läst mycket teori, men aldrig tagit några flygtimmar. Skulle ni följa med?

ROGER SVENSSON

docent i nationalekonomi, Institutet för Näringslivsforskning